

sağanlık ve döşeme birleşim bölgelerinde siva dökülmeleri gibi hasarlar meydana gelmiştir (R.3.2, R.3.4).

- Horasan Hükümet Konağındaki daire kesitli kolonların davranışının mükemmel olduğu gözlenmiştir. Bu, dairenin basınç elemanı için en uygun geometrik şekil olması, köşelerinin bulunmaması, her doğrultuda eşit özellikte bulunması, hattâ fretli olmasa bile etriyelerinin fretaj vazifesi görebilmesi ve fleksibilitesi ile açıklanabilir.
- Taşıyıcı sistemdeki gözle görülmeyen kusurlar, böyle bir olayda derhal kendini ortaya koymaktadır (R.3.3).
Bu tür yapılarda gözlenen birkaç hususu daha kaydetmekte yarar vardır:
- Betonarme iskeletli yapılarda merdivenlerin kat döşemeleri ile birleşim yerleri, deprem sırasında hasar görmeye müsaittir. Narman Hükümet Konağında bu durum gözlenmiştir (R.3.19). Merdiven döşemesi-kat tabliyesi birleşim yerlerinde donatıların sürekliliğine, yeterli aderans ve ankrājına, betonun sıklığına, birleşim yerinin sağlamlığına itina gösterilmesine bağlıdır.
- Bloklar ya da ayrı kısımlar arasındaki derzler (dilatasyon ve oturma derzleri) yeterince geniş olmalıdır. Aksi hâlde, bitişik blok veya kısımların çarışması ve hasar görmesi kaçınılmazdır (R.3.9).

4. DEPREMİN ARAZİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Manyitüdü 6.9 olan bir deprem için arazi üzerinde gözlenen faylanma izleri az sayılır (R.4.1, R.4.2). Bu, depremin meydana geldiği bölgenin ve fayın karakterinin bir sonucu olmalıdır. Fayın arazi yüzeyine vurduğu Aşağı Bademözü Köyü (Horasan) yakınında açılma ve düşey atılım 15 cm olarak ölçülmüştür. Burada toprak derinliği bilinmemekle birlikte alttaki kaya tabakalarında açılma ve atımların daha yüksek mertebede olması tabiidir.

Faylanmanın arazi üzerindeki izlerinin doğrultusu, gerek Aşağı Bademözü (R.4.2), gerekse Gerek Köyü (R.4.1) civarında yaklaşık doğu-batı olarak tespit edilmiştir.

Yatıksırt Köyü civarı ile Dönertaş-Yukarı Bademözü Köyleri arasında (Horasan) önemli heyelân ve kaya yuvarlanmaları meydana gelmiş; bu sebeple kurtarma ekiplerinin bazı köylere ulaşabilmesi gecikmiştir (R.4.3 ve R.4.4).

Gerek, Dönertaş ve Balábantaş Köylüleri, pınar ve dere sularında artma veya azalmalardan bahsetmişlerdir.

5. SONUÇLAR

Buraya kadar anlatılmış bulunan tesbit ve değerlendirmelerden, özetle, şu sonuçlar çıkarılabilir:

- (1) 30 Ekim 1983 Erzurum depreminde can ve mal kaybı yüksektir. Bunda, depremin sabahın erken saatlerinde oluşunun etkisi olmakla beraber, daha erken saatlerde, meselâ 02.00-04.00 saatlerindeki bir depremin can kaybı daha yüksek olurdu. Can kaybının yüksekliği, burada, doğrudan doğruya yöresel kırsal konutların ikelliğine ve depremin yıkıcı etkisine hiçbir mukavemetinin olmayışına bağlanmalıdır.

3.1 numaralı paragraflarda ayrıntısı ile açıklandığı üzere,

Duvar malzemesi olarak şekilsiz, irili ufaklı moloz taşların kullanılması uygun değildir;

